

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНА КАРТКА
ЛЕКЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

**ТЕМА 3. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ, АУДИТОРСЬКИЙ РИЗИК І
ОЦІНКА СИСТЕМИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ Й АУДИТУ**

Дисципліна: «Основи аудиту».

Тема заняття. Помилки і можливості обману. Економічна сутність і зміст помилок. Визначення помилки і шахрайства. Класифікація помилок. Шляхи виявлення помилок і шахрайства. Типові і традиційні помилки.

Поняття, що підлягають засвоєнню: помилки, шахрайство, обман, відхилення в звітності, навмисні відхилення, ненавмисні відхилення, протизаконні дії, суттєвість помилок, маніпуляція обліковими записами, знищення результатів, фальсифікація, неадекватні записи, незвичайні операції, «золоті» правила аудитора.

Тип заняття: корекція основних компетентностей.

Вид заняття: ділова гра.

Дидактична мета:

1.Навчальна: закріпити раніше вивчений матеріал, сформулювати поняття та уявлення помилок та обману в аудиті, перевірити рівень засвоєння знань.

2.Розвиваюча: розвивати логічне мислення та зацікавленість у застосуванні набутих знань.

3.Виховна: формувати професійні якості (уважність, охайність, просторове уявлення).

4.Методична: активізація самостійної роботи студентів на заняттях з дисципліни «Основи аудиту».

Методичні рекомендації: під час вивчення цієї теми слід розглянути види викривлень у обліку та звітності. Особливо необхідно зупинитись на сутності та причинах виникнення шахрайства і помилки.

В результаті проведення лекції-бесіди заняття студентів необхідно переконати в тому, що будь-який новий матеріал обов'язково пов'язаний з попередніми темами і має зв'язок з іншими дисциплінами – такими, які вже вивчаються або будуть вивчатися. Тому ефективність засвоєння нових знань і навичок гарантується лише при якісному оволодінні навчальним матеріалом, послідовному, осмисленому та фундаментальному вивченні не лише всього матеріалу дисципліни, але й матеріалу суміжних дисциплін.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: Економіка, Політична економія, Статистика, Економіка підприємства, Фінанси, Бухгалтерський облік, Гроші та кредит, Інформаційні системи і технології в обліку.

Забезпечувані дисципліни: Фінанси підприємства, Облік і звітність в бюджетних установах, Контроль і ревізія, Фінансовий облік, Організація обліку на підприємствах малого бізнесу, Податкова система.

Навчально – методичне забезпечення лекції: ***Засоби навчання:*** наочні посібники, роздатковий матеріал до теми, короткий конспект заняття, слайди

(чорнило з ручкою на слайді свідчить про те, що це потрібно законспектувати), відеоролик.

Завдання заняття:

Знати: поняття помилки та обману в аудиті; класифікацію помилок у звітності клієнта; значення суттєвості в аудиті; умови та події, що збільшують ризик шахрайства; «золоті» правила аудитора щодо виявлення шахрайства; послідовність дослідження аудитором можливих порушень у клієнта.

Вміти: класифікувати відхилення у фінансовій звітності; відрізнити помилки від шахрайства; встановити відхилення від норм; класифікувати помилки у звітності клієнта; встановлювати суттєвість помилок та фактів обману.

Література:

1. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Основи аудиту: навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти. – Львів: Піча Ю.В.; К.: «Каравела»; Львів: «Новий Світ – 2000», 2002. – 504 с. [ст.135-145].

ХІД ЗАНЯТТЯ

1. Організаційний момент

1. Привітання.
2. Перевірка присутніх.
3. Перевірка підготовленості студентів до заняття.

Використовуйте свої знання бухгалтерського обліку та основи аудиту. Очікуваний результат від вивчення: знання аудиту для бухгалтера дозволить Вам не тільки зрозуміти сутність процесів, але грамотно і вчасно зреагувати, прийнявши ефективне управлінське рішення.

2. Актуалізація опорних знань

(повторення попередньо вивченого матеріалу)

Перевірка знань по минулій темі за допомогою 10 тестових завдань на 3 варіанта.

Бланк відповідей до тестових завдань (на повторення)

Студент групи _____

1	А	Б	В	Г
2	А	Б	В	Г
3	А	Б	В	Г
4	А	Б	В	Г
5	А	Б	В	Г
6	А	Б	В	Г
7	А	Б	В	Г
8	А	Б	В	Г
9	А	Б	В	Г
10	А	Б	В	Г

Критерії оцінювання

Тестові завдання на повторення складається з 10 тестових завдань:

1 правильна відповідь – 0,3 бала **max = 3 балів**

Студенти міняються бланками з відповідями для взаємоперевірки.

Тестові завдання (на повторення) - Варіант 1

1. Що означає поняття «аудиторська фірма»?

- а) організація, яка займається ревізійною роботою;
- б) організація, займається розглядом претензій від організації про неякісне проведення аудиту;
- в) організація, яка здійснює перевірки згідно чинного законодавства на закріпленій за нею території;
- г) організація, яка має ліцензію на право здійснення аудиторської діяльності на території України і займається виключно наданням аудиторських послуг.

2. Ким затверджується порядок сертифікації аудиторів?

- а) Аудиторською палатою України;
- б) відповідь а і в є вірними;
- в) аудитори, які здійснюватимуть аудит банків – за погодженням з Національним банком України;
- г) Спілкою аудиторів.

3. Що є метою аудиту?

- а) формування професійної думки аудитора щодо достовірності первинних даних про факти господарського життя;
- б) висновок про те, чи відповідає вона в усіх суттєвих аспектах інструкціям, які регламентують порядок підготовки і подання фінансових звітів;
- в) вирішення конкретних завдань, які визначаються законодавством, системою нормативного регулювання аудиторської діяльності, а також договірними зобов'язаннями аудитора та клієнта;
- г) всі варіанти відповідей є вірними.

4. Перші згадки про аудит нашої ери датуються:

- а) 1130 р.;
- б) 1230 р.;
- в) 1360 р.;
- г) 1380 р.

5. Хто може бути користувачами фінансової інформації про реальний фінансовий стан суб'єктів господарювання?

- а) власники, адміністрація, персонал;
- б) контрагенти-дебітори та кредитори, державні органи та позабюджетні фонди;
- в) внутрішні і зовнішні;
- г) всі варіанти відповідей є вірними.

6. Хто займається випуском міжнародних нормативів аудиту і супутніх послуг за дорученням ради Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ)?

- а) Комітет міжнародної аудиторської практики (КМАП);

- б) Спілка аудиторів України;
- в) Аудиторська палата України;
- г) Національний банк України.

7. Сертифікацією аудиторів займається виключно:

- а) Спілка аудиторів України;
- б) Кабінет міністрів України;
- в) Аудиторська палата України;
- г) Верховна Рада України.

8. Сертифікат, який видається аудиторіві для проведення аудиту всіх видів підприємств, крім банків та банківських установ називається...

- а) Серія А;
- б) Серія Б;
- в) Серія АБ;
- г) всі варіанти відповідей є вірними.

9. Термін дії сертифіката не перевищує:

- а) 3 років;
- б) 5 років;
- в) 1 року;
- г) 3,5 років.

10. Що таке ротація?

- а) це призначення нових членів аудиторської фірми на заміну членів аудиторської фірми, що вибули;
- б) це призначення нових членів САУ на заміну членів САУ, що вибули;
- в) це призначення нових членів АПУ на заміну членів АПУ, що вибули;
- г) всі відповіді є вірними.

Тестові завдання (на повторення) - Варіант 2

1. Сертифікацією аудиторів займається виключно:

- а) Спілка аудиторів України;
- б) Кабінет міністрів України;
- в) Аудиторська палата України;
- г) Верховна Рада України.

2. Сертифікат, який видається аудиторіві для проведення аудиту всіх видів підприємств, крім банків та банківських установ називається...

- а) Серія А;
- б) Серія Б;
- в) Серія АБ;
- г) всі варіанти відповідей є вірними.

3. Термін дії сертифіката не перевищує:

- а) 3 років;
- б) 5 років;
- в) 1 року;
- г) 3,5 років.

4. Що таке ротація?

- а) це призначення нових членів аудиторської фірми на заміну членів аудиторської фірми, що вибули;
- б) це призначення нових членів САУ на заміну членів САУ, що вибули;
- в) це призначення нових членів АПУ на заміну членів АПУ, що вибули;
- г) всі відповіді є вірними.

5. Що означає поняття «аудиторська фірма»?

- А) організація, яка займається ревізійною роботою;
- Б) організація, займається розглядом претензій від організації про неякісне проведення аудиту;
- В) організація, яка здійснює перевірки згідно чинного законодавства на закріпленій за нею території;
- Г) організація, яка має ліцензію на право здійснення аудиторської діяльності на території України і займається виключно наданням аудиторських послуг.

6. Ким затверджується порядок сертифікації аудиторів?

- А) Аудиторською палатою України;
- Б) відповідь а і в є вірними;
- В) аудитори, які здійснюватимуть аудит банків – за погодженням з Національним банком України;
- Г) Спілкою аудиторів.

7. Що є метою аудиту?

- а) формування професійної думки аудитора щодо достовірності первинних даних про факти господарського життя;
- б) висновок про те, чи відповідає вона в усіх суттєвих аспектах інструкціям, які регламентують порядок підготовки і подання фінансових звітів;
- в) вирішення конкретних завдань, які визначаються законодавством, системою нормативного регулювання аудиторської діяльності, а також договірними зобов'язаннями аудитора та клієнта;
- г) всі варіанти відповідей є вірними.

8. Перші згадки про аудит нашої ери датуються:

- а) 1130 р.;
- б) 1230 р.;
- в) 1360 р.;
- г) 1380 р.

9. Хто може бути користувачами фінансової інформації про реальний фінансовий стан суб'єктів господарювання?

- а) власники, адміністрація, персонал;
- б) контрагенти - дебітори та кредитори, державні органи та позабюджетні фонди;
- в) внутрішні і зовнішні;
- г) всі варіанти відповідей є вірними.

10. Хто займається випуском міжнародних нормативів аудиту і супутніх послуг за дорученням ради Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ)?

- а) Комітет міжнародної аудиторської практики (КМАП);
- б) Спілка аудиторів України;
- в) Аудиторська палата України;
- г) Національний банк України.

Тестові завдання (на повторення) - Варіант 3

1. Що є метою аудиту?

- а) формування професійної думки аудитора щодо достовірності первинних даних про факти господарського життя;
- б) висновок про те, чи відповідає вона в усіх суттєвих аспектах інструкціям, які регламентують порядок підготовки і подання фінансових звітів;
- в) вирішення конкретних завдань, які визначаються законодавством, системою нормативного регулювання аудиторської діяльності, а також договірними зобов'язаннями аудитора та клієнта;
- г) всі варіанти відповідей є вірними.

2. Перші згадки про аудит нашої ери датуються:

- а) 1130 р.;
- б) 1230 р.;
- в) 1360 р.;
- г) 1380 р.

3. Хто може бути користувачами фінансової інформації про реальний фінансовий стан суб'єктів господарювання?

- а) власники, адміністрація, персонал;
- б) контрагенти - дебітори та кредитори, державні органи та позабюджетні фонди;
- в) внутрішні і зовнішні;
- г) всі варіанти відповідей є вірними.

4. Хто займається випуском міжнародних нормативів аудиту і супутніх послуг за дорученням ради Міжнародної федерації бухгалтерів (МФБ)?

- а) Комітет міжнародної аудиторської практики (КМАП);
- б) Спілка аудиторів України;
- в) Аудиторська палата України;
- г) Національний банк України.

5. Сертифікацією аудиторів займається виключно:

- а) Спілка аудиторів України;
- б) Кабінет міністрів України;
- в) Аудиторська палата України;
- г) Верховна Рада України.

6. Сертифікат, який видається аудиторіві для проведення аудиту всіх видів підприємств, крім банків та банківських установ називається...

- а) Серія А;
- б) Серія Б;

- в) Серія АБ;
 г) всі варіанти відповідей є вірними.

7. Термін дії сертифіката не перевищує:

- а) 3 років;
 б) 5 років;
 в) 1 року;
 г) 3,5 років.

8. Що таке ротация?

- а) це призначення нових членів аудиторської фірми на заміну членів аудиторської фірми, що вибули;
 б) це призначення нових членів САУ на заміну членів САУ, що вибули;
 в) це призначення нових членів АПУ на заміну членів АПУ, що вибули;
 г) всі відповіді є вірними.

9. Що означає поняття «аудиторська фірма»?

- А) організація, яка займається ревізійною роботою;
 Б) організація, займається розглядом претензій від організації про неякісне проведення аудиту;
 В) організація, яка здійснює перевірки згідно чинного законодавства на закріпленій за нею території;
 Г) організація, яка має ліцензію на право здійснення аудиторської діяльності на території України і займається виключно наданням аудиторських послуг.

10. Ким затверджується порядок сертифікації аудиторів?

- А) Аудиторською палатою України;
 Б) відповідь а і в є вірними;
 В) аудитори, які здійснюватимуть аудит банків – за погодженням з Національним банком України;
 Г) Спільною аудиторів.

Викладач говорить правильні відповіді.

<i>Правильні відповіді:</i>		
Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
1. г	1. в	1. г
2. б	2. а	2. а
3. г	3. б	3. г
4. а	4. г	4. а
5. г	5. г	5. в
6. а	6. б	6. а
7. в	7. г	7. б
8. а	8. а	8. г
9. б	9. г	9. г
10. г	10. а	10. б

3. Мотивація навчальної діяльності

(оголошення теми, мети, завдання заняття)

Тема. Помилки і можливості обману.

Дидактична мета:

1. Навчальна: закріпити раніше вивчений матеріал, сформулювати поняття та уявлення помилок та обману в аудиті.

2. Методична: активізація самостійної роботи студентів на заняттях з дисципліни «Основи аудиту».

Завдання заняття:

Знати: поняття помилки та обману в аудиті; класифікацію помилок у звітності клієнта; значення суттєвості в аудиті; умови та події, що збільшують ризик шахрайства; «золоті» правила аудитора щодо виявлення шахрайства; послідовність дослідження аудитором можливих порушень у клієнта.

Вміти: класифікувати відхилення у фінансовій звітності; відрізнити помилки від шахрайства; встановити відхилення від норм; класифікувати помилки у звітності клієнта; встановлювати суттєвість помилок та фактів обману.

4. Сприйняття і засвоєння нових знань

Рубрика «Коротко про головне»

Студенці було задано індивідуальне завдання пошукового характеру на тему: «Помилки та обман в аудиті».

Термін **«помилка»** означає ненавмисне викривлення у фінансовій звітності, включаючи пропуск суми або розкриття, наприклад: помилку при збиранні або обробці даних, на основі яких готуються фінансові звіти; неправильне облікове твердження, зроблене внаслідок пропуску або неправильної інтерпретації фактів; помилку в застосуванні облікових принципів щодо вимірювання, визнання, класифікації, подання або розкриття.

Залежно від періодичності здійснення помилки поділяються на: (рис.3.1.)

- випадкові (арифметичні помилки, пропуски, неправильне заповнення звітних форм, неправильні проводки);
- помилки, які повторюються (постійно робиться неправильне бухгалтерське проведення).

За характером помилки, які можуть бути у звітності, можна поділити на такі види:

1. Неповнота відображення операцій.
2. Обґрунтованість облікових записів.
3. Помилки в періодизації.
4. Помилки у записах.
5. Помилки в оцінці.
6. Неправильне відображення інформації.

Відповідальність за фінансову звітність підприємства, включно з відповідальністю за попередження та виявлення фактів шахрайства та помилок, покладається на керівництво підприємства.

Термін **«шахрайство»** означає навмисні дії однієї особи або декількох осіб серед управлінського та найвищого управлінського персоналу, найманих працівників або третьої сторони, при яких застосовується омана для отримання нечесної або незаконної переваги. Неправдива фінансова звітність базується на навмисних викривленнях, включаючи пропуск сум або розкриття у фінансових звітах, з метою введення в оману користувачів.

Для аудитора важливі два типи навмисних викривлень:

- викривлення, що є результатом неправдивої фінансової звітності,
- викривлення, що є результатом незаконного привласнення активів.

Складання неправдивих фінансових звітів може досягатися за допомогою:

- маніпуляції, фальсифікації (включаючи підробки) або внесення змін до облікових записів чи первинних документів, на основі яких готуються фінансові звіти;
- неправильного подання або навмисного пропуску у фінансових звітах подій, операцій або іншої важливої інформації;
- навмисного неправильного застосування облікових принципів щодо сум, класифікації, способу подання або розкриття.

Шахрайство може бути результатом того, що управлінський персонал підприємства приділяє незначну увагу контролю (або контроль взагалі відсутній) за можливістю виникнення таких фактів, як: здійснення фіктивних записів у журналах реєстрації операцій чи документів, особливо в кінці облікового періоду, для маніпулювання фінансовими результатами; невідповідна корекція припущень та зміна суджень, які було використано під час оцінки залишків на рахунках (наприклад, змінено терміни корисного використання основних засобів чи критерії визнання придатності залишків певних груп запасів); пропуск, дострокове або запізніле визнання у фінансових звітах подій та операцій, що відбулись у звітному періоді; приховування або не розкриття фактів, що можуть впливати на суми, відображені у фінансових звітах; участь у складних операціях, структура яких дає неправильне відображення фінансового стану або фінансових показників суб'єкта господарювання; внесення змін в записи та умови, що відносяться до важливих та незвичних операцій.

ПЛАН ЛЕКЦІЇ:

1. Помилки і можливості обману.
2. Економічна сутність і зміст помилок.
3. Визначення помилки і шахрайства.
4. Класифікація помилок.
5. Шляхи виявлення помилок і шахрайства.
6. Типові і традиційні помилки.

Нормативні документи:

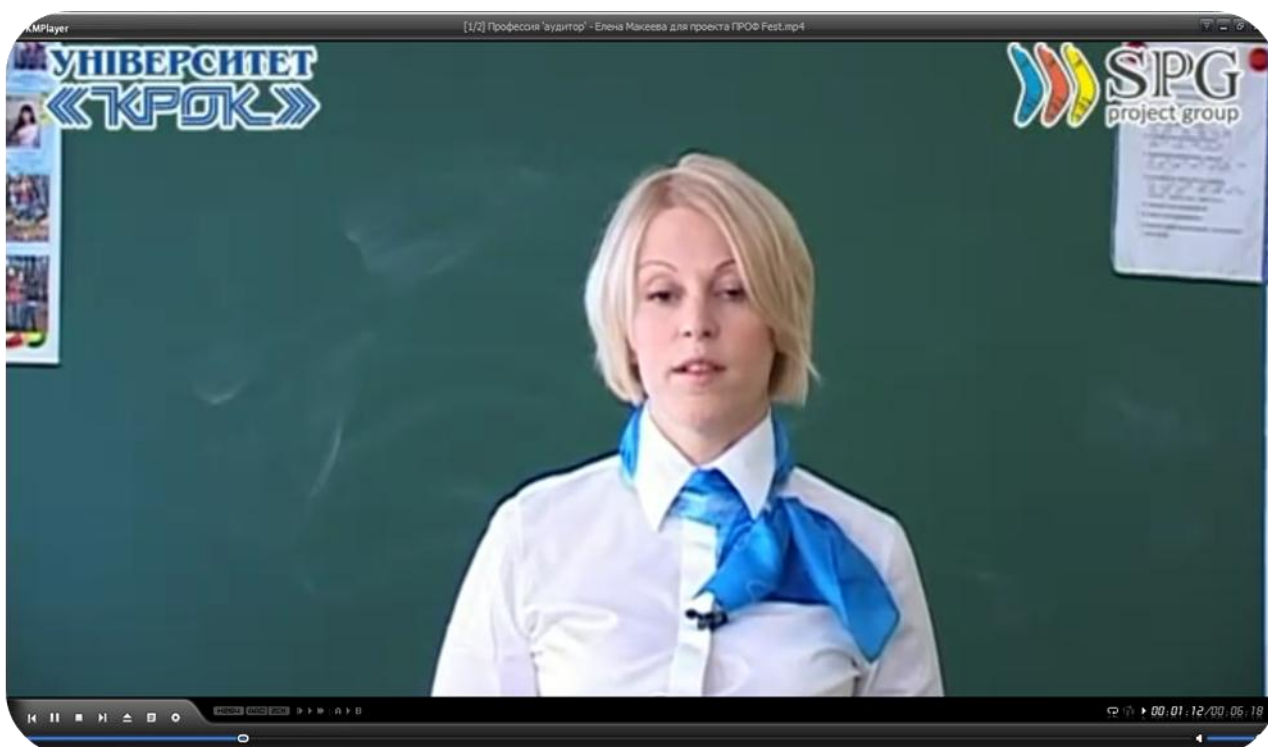
1. ННА 7 «Помилки і шахрайство».
2. МСА 450 «Оцінка викривлень, ідентифікованих під час аудиту»
3. МСА 240 « Відповідальність аудитора що стосується шахрайства при аудиті фінансової звітності».

Я пропоную вам переглянути відеоролик, увага на екран (51 секунда).

Питання до відеоролику.

1. Де аудитори виявляють помилки і шахрайство? (фінансова звітність)
2. З якою метою перевіряється фінансова звітність? (З метою уникнення шахрайства та обману)
3. І яка задача аудитора? (перевіряє фінансову звітність, на скільки вона правильна, чи нема шахрайства чи обману).

Відеоролик: Професія «аудитор» (Олена Макеєва).

1. Помилки і можливості обману. Відхилення в бухгалтерській звітності клієнта присутні майже завжди. Аудитори в ході перевірки зобов'язані виявити ту їх частину, в результаті якої суттєво перекручена звітність в цілому. Відхилення в бухгалтерській звітності можуть бути суттєвими і несуттєвими, допущені навмисно і ненавмисно.

Суттєві відхилення – це відхилення, які можуть вплинути на рішення користувача фінансової звітності. Класифікація відхилень у фінансовій звітності і ймовірність їх виявлення за допомогою методів господарського контролю показана на рис.3.2.

Будь-яка підозра щодо можливих неточностей або невідповідності записів в інформації, що розглядається аудитором, примушує аудитора розширити процедури дослідження, щоб розвіяти свої сумніви чи підтвердити підозру.

Неточності або невідповідність інформації можуть виникати в результаті протизаконних дій з боку посадових осіб.

Протизаконні дії – це дії посадових осіб, які суперечать законодавству і здійснюються навмисно або ненавмисно. У зв'язку з цим одні протизаконні дії посадових осіб можуть розцінюватись як шахрайство (обман), інші – як помилка.

В результаті допущених відхилень у звітності не тільки перекручуються показники роботи підприємства, але й може завдаватися шкода власникам (засновникам), персоналу підприємства, кредиторам, Держбюджету та іншим зацікавленим сторонам. Наприклад, протизаконних дій це може бути, присвоєння матеріальних цінностей або грошових коштів певним особам.

Отже, всі правопорушення в облікових записах можна поділити на дві групи: помилки і шахрайство.

На основі вище сказаного можна зробити такі висновки:

Бліц-питання

<i>Відповідь</i>	<i>№ за п.</i>	<i>Твердження</i>
Так	1.	Відхилення в бухгалтерській звітності можуть бути суттєвими і несуттєвими, допущені навмисно і ненавмисно.
Ні	2.	<i>Суттєві відхилення</i> - це дії посадових осіб, які суперечать законодавству і здійснюються навмисно або ненавмисно.
Так	3.	Будь-яка підозра щодо можливих неточностей або невідповідності записів в інформації, що розглядається аудитором, примушує аудитора розширити процедури дослідження, щоб розвіяти свої сумніви чи підтвердити підозру.
Ні	4.	<i>Протизаконні дії</i> - це відхилення, які можуть вплинути на рішення користувача фінансової звітності.
Так	5.	всі правопорушення в облікових записах можна поділити на дві групи: помилки і шахрайство.

2. Економічна сутність і зміст помилок. *Помилка* – ненавмисне перекручення фінансової інформації в результаті арифметичних чи логічних помилок в облікових записах і групуваннях, недогляді у повноті обліку чи неправильного подання фактів господарської діяльності, наявності та стану майна, розрахунків тощо.

Практика аудиту доводить, що всі помилки, які можуть мати місце у звітності клієнта, належать до одного з наступних видів (рис. 3.3).

Рис. 3.3. Класифікація помилок у звітності клієнта

Встановивши помилки та факти обману (шахрайства), аудитор робить висновки щодо їх суттєвості. Аудитор може не звертати увагу на наявність «несуттєвих» помилок, виявлених при тестуванні або в період здійснення інших процедур.

Суттєвість - одне з найважливіших понять аудиту , яке передбачає , що аудитор не повинен перевіряти всю діяльність підприємства або всю його звітність з точністю до одиниць, в яких вона складена. *Суттєвість* – це виражена в абсолютних одиницях можливість інформації вплинути на рішення її користувача. Не може існувати ніякої точної формули для вираження цього поняття. Говорячи про суттєвість . аудитор передбачає, що в кожному конкретному випадку для кожного підприємства необхідно ту величину активів, пасивів або фінансових результатів , яка може змінити думку щодо звітності і вплинути на рішення її користувача.

На основі вище сказаного можна зробити такі *висновки*:

Бліц-питання

<i>Відповідь</i>	<i>№ за п.</i>	<i>Твердження</i>
Ні	1.	<i>Помилка</i> – навмисне перекручення фінансової інформації в результаті арифметичних чи логічних помилок в облікових записах і групуваннях, недогляді у повноті обліку чи неправильного подання фактів господарської діяльності, наявності та стану майна, розрахунків тощо.
Так	2.	Встановивши помилки та факти обману (шахрайства), аудитор робить висновки щодо їх суттєвості.
Так	3.	Суттєвість - одне з найважливіших понять аудиту, яке передбачає, що аудитор не повинен перевіряти всю діяльність підприємства або всю його звітність з точністю до одиниць, в яких вона складена.

3. Визначення помилки і шахрайства. *Шахрайство* - це навмисно неправильне відображення господарських операцій та подання на цій основі заздалегідь перекрученої, недостовірної звітної інформації її користувачам (рис.7).

Найбільш повне визначення приведено в ННА№7 «Помилки та шахрайство». Саме тут визначення шахрайство доповнене переліком можливих фактів обману. Проте в цьому визначенні не прослідковується мета протиправних дій.

Дуже лаконічним і точним є визначення поняття шахрайства Дж. Робертсоном. Він трактує, що «це навмисне внесення фіктивної інформації у фінансові звіти з метою ведення будь-кого в оману, яке несе за собою збиток для інвесторів і кредиторів».

Помилка ненавмисне перекручення фінансової інформації в результаті арифметичних чи логічних помилок в облікових записах і групуваннях, недогляді у повноті обліку чи неправильного подання фактів господарської діяльності, наявності та стану майна, розрахунків тощо.

Які ж відмінності між помилкою та шахрайством? Зверніться до записів у зошиті. Слід зазначити, що де які навмисно допущені відхилення не підлягають однозначному кількісному обчисленню, а значимість їх дуже велика з тих можливих наслідків , які вони можуть викликати.

Як шахрайство, так і помилка є відхиленням: від діючого законодавства; від нормативних актів, що регулюють діяльність організації і методологію обліку; внаслідок недотримання протягом звітного року прийнятої облікової політики відображення в бухгалтерському обліку окремих господарських операцій та оцінки майна; внаслідок порушення принципу віднесення прибутків та витрат до відповідних періодів; в результаті недотримання єдності в розмежуванні обліку витрат, які належать до витрат виробництва та збуту, за рахунок прибутку і спеціальних джерел покриття; внаслідок недотримання тотожності даних аналітичного обліку оборотам і залишкам по рахунках синтетичного обліку тощо.

Слід пам'ятати, що відповідальність за виявлення і обґрунтування шахрайства чи помилки несе аудитор. ННА№7 «Помилки і шахрайство» передбачено, що аудитор відповідає за аудиторський висновок про фінансову звітність підприємства і не повинен відповідати за виявлення абсолютно всіх фактів шахрайства і помилок, котрі можуть істотно вплинути на достовірність фінансової звітності підприємства. Проте, аудитор повинен отримати гарантію відсутності істотних випадків і фактів такого роду для написання позитивного аудиторського висновку.

У зв'язку з обмеженими можливостями аудиту не всі випадки шахрайства і помилок, які істотно впливають на фінансову звітність підприємства, можуть бути виявлені аудитором. Тому аудитор несе відповідальність за правильність і відповідність використаних під час аудиту процедур перевірки і за остаточну думку в аудиторському висновку, який складається за результатами проведеної аудиторської перевірки.

Він матеріально відповідає (в межах умов підписаного договору) за порушення, пов'язані з невідповідним виконанням ним своїх обов'язків і які стали причиною матеріальних збитків клієнта.

Аудитор відповідає за виявлення шахрайства і непомічених чи не виправлених помилок. Висновок аудитора повинен гарантувати, що шахрайства та істотних помилок у фінансовій звітності підприємства немає, або вони виявлені повністю і виправлені.

Відповідальність за факти шахрайства або помилок лягає на винуватців та на керівництво підприємства. Відповідальність за фінансову звітність підприємства, включно з відповідальністю за попередження та виявлення фактів шахрайства та помилок. Покладається на керівництво підприємства, котре постійно підтримує відповідність і ефективність систем обліку і внутрішнього контролю підприємства.

Висновок:(на основі вище сказаного можна зробити такі висновки):

Бліц-питання

<i>Відповідь</i>	<i>№ з/п.</i>	<i>Твердження</i>
Так	1.	<i>Шахрайство</i> – це навмисно неправильне відображення господарських операцій та подання на цій основі заздалегідь перекрученої, недостовірної звітної інформації її користувачам.
Так	2.	Як шахрайство, так і помилка є відхиленням: від діючого

		законодавства.
Так	3.	Висновок аудитора повинен гарантувати, що шахрайства та істотних помилок у фінансовій звітності підприємства немає, або вони виявлені повністю і виправлені.
Так	4.	Відповідальність за факти шахрайства або помилок лягає на винуватців та на керівництво підприємства.

4. Класифікація помилок. Практика аудиту доводить, що всі помилки, які можуть мати місце у звітності клієнта, належать до одного з наступних видів (рис. 3.3). Рис. 3.3. Класифікація помилок у звітності клієнта.

Висновок: Помилки класифікують за видами.

5. Шляхи виявлення помилок і шахрайства. При проведенні аудиторського дослідження особливу увагу слід приділити виявленню навмисних порушень, тобто фактам шахрайства.

Під *шахрайством* слід розуміти такі дії, як змова, маніпуляція обліковими записами, знищення результатів господарських операцій, фальсифікація та підробка бухгалтерських документів, неадекватні записи в обліку.

Шахрайство проявляється в наступних діях (рис.3.6):

Маніпуляція обліковими записами – навмисне використання неправильних (некоректних бухгалтерських проводок чи записів сторно з метою перекручення даних бухгалтерського обліку та звітності.

Знищення результатів відображення господарських операцій – проведення записів в облікових регістрах методом сторно, аналогічних за змістом та сумами основним бухгалтерським проводкам.

Фальсифікація бухгалтерських документів та записів – оформлення заздалегідь неправильних чи підроблених документів (авізо, рахунків, векселів тощо) і записів на рахунках бухгалтерського обліку, що перекручують дійсність:

Неадекватні записи в обліку – відображення фінансової інформації в системі рахунків у неповному обсязі (непотрібні виправлення по книжках і рахунках бухгалтерського обліку, порушення кореспонденції рахунків, неповні файли, не відображені в обліку господарські операції).

Незвичні операції – разова угода та господарські операції регулюючого чи вимушеного характеру, платежі за роботу та послуги, які є надлишковими або надмірними.

При виявленні шахрайства чи помилки аудитору слід з'ясувати у керівництва і персоналу підприємства їх причини та вплив на фінансову звітність. Якщо, на його думку. Шахрайство чи помилка могли викликати неправильне відображення звітності, для відновлення істини він повинен виконати додаткові процедури, які вважає необхідними. Характер додаткових процедур залежить від виду шахрайства чи помилки і від ступеня їх вливу на зміст фінансової звітності.

У випадку, коли шахрайство чи помилка могли бути попереджені або виявлені при внутрішньому контролі. Але цього не відбулось, аудитор повинен

переглянути свою попередню оцінку щодо цієї системи і, зменшивши довіру до неї, розширити коло інформації, що перевіряється.

У випадку, коли шахрайство чи помилка відбулись за участю представника керівництва підприємства, аудитор повинен перевірити достовірність отриманих від нього раніше даних та відомостей.

Аудитор зобов'язаний своєчасно повідомити керівництво підприємства про виявлення шахрайства чи помилки, навіть якщо потенційний вплив виявлених порушень на фінансову звітність незначний. Якщо ж шахрайство чи помилка суттєві, аудитор має право переглянути питання про свої зобов'язання перед клієнтом.

Виявлені факти шахрайства та значних помилок повинні бути доведеними. Коли виникають сумніви щодо непричетності керівництва підприємства до виявлених порушень, аудитор повинен порадитись з юристом щодо застосування відповідних законодавчих процедур.

Умови або події, які збільшують ризик шахрайства та помилки клієнта, поділяються на декілька груп.

1. Цілісність або компетентність управлінського персоналу: значне та довготривале не доукомплектування облікового персоналу; недоліки в усуненні слабких сторін внутрішнього контролю; часті зміни в юридичному відділі або у відділі внутрішнього аудиту.

2. Незвичайні впливи у рамках підприємства: галузь переживає кризу, і можливість банкрутства підприємства зростає; підприємство має значні внески в галузях, які переживають кризу; підприємство в значній мірі залежить від одного замовника або невеликої групи замовників; на бухгалтерський персонал здійснювали тиск з метою складання фінансової звітності в короткі строки.

3. Незвичайні операції: незвичайні угоди, особливо в кінці року, які суттєво впливають на величину фінансових показників; платежі за послуги (зокрема адвокатам, консультантам та ін.), які не відповідають кількості та якості наданих послуг.

4. Проблеми отримання необхідних аудиторських доказів через: неадекватність записів (неповні файли, зайві виправлення в книжках і рахунках, не відображені в обліку операції); неадекватність документального оформлення операцій, відсутність підтверджуючих документів та зміна документів (особливо якщо це стосується незвичних операцій); різниця між обліковими записами і підтвердженням третьої сторони; суперечливі аудиторські докази та зміни, які мають суттєвий вплив на інформацію щодо показників фінансово господарської діяльності; неточні або необґрунтовані відповіді керівництва підприємства на запитання аудитора.

Шахрайство частіше направлене на об'єкти, які є потенційними об'єктами крадіжки. Тому аудиторам необхідно звернути особливу увагу на можливість крадіжки грошових коштів з використанням комп'ютера, засобів з високою вартістю, які легко переміщуються, а також засобів, які можуть бути легко перетворені на гроші (наприклад, цінні папери).

Особливо уважно аудитор повинен перевіряти наступні факти: вихідну інформацію; незвичні внески грошових коштів; платежі за не отримані товари чи отримані, але які не вимагались або одержані та оплачені за підвищеними цінами; списання засобів або розпорядження засобами з вартістю, яка є нижчою, ніж їх ринкова ціна; використання коштів клієнта для особистих потреб (комп'ютерів, легкових машин, послуг, офісу тощо).

Для виявлення шахрайства аудитор необхідно: визначити мотиви шахрайства у клієнта; ознайомитись з персоналом, особливо з керівним персоналом, оцінити його моральні принципи, умови праці та порядок її оплати; виявити умови, що можуть сприяти можливості здійснення шахрайства (ставлення керівництва до цього питання, відсутність охорони, контролю та ін.); виявити ознаки шахрайства шляхом виконання аналітичних процедур; провести суцільну та вибірккову перевірку об'єктів з найбільшим ризиком не виявлення порушень.

В західних країнах існують «золоті» правила аудиторів щодо виявлення шахрайства, які наведені на рис.3.4.

Шахрайство, як правило, здійснюється з метою приховування факту змови, підробки, фальсифікації, навмисного перекручення операцій. Аудитор не може припускати, що керівництво підприємства є нечесним, але і не може припускати, що воно є безумовно чесне.

Послідовність дослідження аудитором можливих порушень у клієнта показана на рис.3.5.

На основі вище сказаного можна зробити такі висновки:

Бліц - питання

<i>Відповідь</i>	<i>№ за п.</i>	<i>Твердження</i>
Так	1.	Аудитор повинен нанести відповідні аудиторські докази того, що помилки та шахрайство, які можуть належать до суттєвих у фінансовій звітності підприємства, не знайдені, а якщо знайдені, то вони відповідним чином виправлені в обліку, і результат їх виправлення вплинув на окремі позиції фінансової звітності підприємства.
Так	2.	<i>Маніпуляція обліковими записами</i> – навмисне використання неправильних(некоректних бухгалтерських проводок чи записів сторно з метою перекручення даних бухгалтерського обліку та звітності.
Так	3.	При виявленні шахрайства чи помилки аудитор слід з'ясувати у керівництва і персоналу підприємства їх причини та вплив на фінансову звітність.
Ні	4.	<i>Незвичні операції</i> – відображення фінансової інформації в системі рахунків у неповному обсязі (непотрібні виправлення по книжках і рахунках бухгалтерського обліку, порушення кореспонденції рахунків, неповні файли, не відображені в обліку господарські операції).

Ні	5.	<i>Неадекватні записи в обліку</i> - разова угода та господарські операції регулюючого чи вимушеного характеру, платежі за роботу та послуги, які є надлишковими або надмірними.
----	----	--

6. Типові і традиційні помилки. Термін **«помилка»** означає ненавмисне викривлення у фінансовій звітності, включаючи пропуск суми або розкриття, наприклад: помилку при збиранні або обробці даних, на основі яких готуються фінансові звіти; неправильне облікове твердження, зроблене внаслідок пропуску або неправильної інтерпретації фактів; помилку в застосуванні облікових принципів щодо вимірювання, визнання, класифікації, подання або розкриття.

Залежно від періодичності здійснення помилки поділяються на (рис.3.1): випадкові (арифметичні помилки, пропуски, неправильне заповнення звітних форм, неправильні проводки), помилки, які повторюються (постійно робиться неправильне бухгалтерське проведення).

За характером помилки, які можуть бути у звітності, можна поділити на такі види:

1. Неповнота відображення операцій: означає, що у бухгалтерському обліку не знайшли відображення всі факти господарських операцій.

2. Обґрунтованість облікових записів: означає, що факт господарської операції відображений в обліку без достатніх на те підстав (включено в баланс майно, на яке підприємство не має права власності – майно, яке отримано за договором комісії). Ці помилки приводять до завищення показників звітності.

3. Помилки в періодизації: пов'язані з неправильним розподіленням операцій по облікових періодах, коли їх відображають у фінансовій звітності наслідки операцій «не свого» звітного періоду.

4. Помилки у записах: означають, що або операція відображена не на тому рахунку, на якому мала бути, або зроблена помилка у проведеній сумі.

5. Помилки в оцінці: пов'язані з тим, що були неправильно оцінені активи і пасиви, які відображені у звітності (наприклад, неправильно зроблено оцінку резерву сумнівних боргів).

6. Неправильне відображення інформації: виникає при неправильному перенесенні сальдо рахунків у звітні форми (наприклад, при взаємному згортанні дебіторської і кредиторської заборгованості), а також при відображенні результатів операцій по невідповідних статтях, недостатність інформації у звітності, тобто відсутність пояснень та розкриття.

Відповідальність за фінансову звітність підприємства, включно з відповідальністю за попередження та виявлення фактів шахрайства та помилок, покладається на керівництво підприємства.

При проведенні аудиторського дослідження правильності відображення в обліку і звітності витрат та встановлення собівартості продукції (робіт, послуг) необхідно впевнитися у відсутності типових помилок і порушень. Розглянемо деякі з них.

- Одним із найпоширеніших порушень, які призводять до перекручення собівартості продукції (робіт, послуг), є неправильний розрахунок амортизації. Амортизація основних засобів є значним і, водночас, легко регулюючим елементом затрат на виробництво. Викривлення її величини може бути досягнуте порушенням діючих норм, продовженням нарахування амортизаційних відрахувань після закінчення терміну експлуатації основних засобів, неправильним визначенням первісної вартості, неправильним застосуванням прискореної амортизації.

- Послуги, отримані зі сторони і спожиті в виробничому процесі підприємства, входять до собівартості продукції на основі рахунків, пред'явлених постачальниками, як правило, на початку наступного місяця. З метою штучного зниження величини цих затрат такі записи можуть відкладатися на наступний місяць, що найбільш доступно для послуг, які споживаються рівномірно протягом усього місяця. Можливість такого викривлення обліку витрат полегшується тим, що повнота і своєчасність відображення цих даних контролюється записами про оплату послуг на грошових рахунках. При нормальній постановці обліку спожитих послуг, навіть за відсутності рахунків постачальників чи надходження їх із запізненням, повинна бути внесена у витрати виробництва за попереднім орієнтованим розрахунком.

- Вразливим для достовірності обліку операцій є розподілення транспортно-заготівельних витрат (відхилень у вартості матеріалів). Тут можливі порушення, пов'язані з їх повним списанням (без віднесення частини їх на вартість залишку матеріалів), чи, навпаки, відмова від списання і залишення їх на балансі. На практиці зустрічається різний підхід до списання дебетових і кредитових відхилень залежно від загального стану витрат на виробництво. Зокрема збільшують частку кредитових (червоних) відхилень, які списують, і зменшують частку дебетових відхилень, коли загальні витрати перевищують їх нормативну величину.

- Однією з умов повноти і достовірності обліку затрат на заробітну плату є правильне відображення в обліку виникнення і використання резерву на оплату відпусток. Як свідчить аудиторська практика, сьогодні деякі суб'єкти господарювання відмовляються від створення резерву за умови рівномірного протягом року надання відпусток працівникам підприємства. Відмова від створення резерву може призвести до штучного приховування витрат, не кажучи вже про те, що при цьому затрати на оплату відпусток отримують нерівномірний характер. Проте за наявності такого резерву не виключається можливість викривлення облікових даних у частині витрат на оплату відпустки. Тут необхідне точне дотримання ряду вимог, без яких враховані затрати будуть недостовірними.

Із точки зору дотримання облікової політики можуть бути допущені такі помилки:

- порушення вимоги незмінності вибраного на початку періоду, що перевіряється (облікового року), методу обліку витрат та калькуляції собівартості продукції, їх відповідності нормативним документам (позамовний, по процесний (простий), попередільний, нормативний методи калькуляції);

- помилки в розмежуванні й віднесенні витрат за звітними періодами (залишки незавершеного виробництва, витрати грудня в січні і навпаки);

- помилки в нарахуванні зносу за основними засобами і віднесення на рахунки витрат;

- помилки в нарахуванні зносу за нематеріальними активами, малоцінними та швидкозношуваними предметами і віднесення сум зносу на витрати виробництва;

- недотримання встановленого порядку розподілу накладних витрат;

- безпідставне віднесення фактичних сум витрат за відрядженнями (особливо за кордон), представницьких витрат, витрат на рекламу, оплати аудиторських послуг та інших витрат і їх віднесення на витрати виробництва.

Досвід проведення аудиторських перевірок переконує, що можна виділити такі помилки (викривлення) при веденні обліку витрат на виробництво:

- необґрунтоване завищення (заниження) величини матеріальних витрат, незавершеного виробництва, сум з оплати праці та ін.;

- внесення до витрат виробництва адміністративних витрат та витрат на збут,

- необґрунтоване віднесення на витрати виробництва звітного періоду транспортних витрат, що належать до залишку невикористаних запасів;

- віднесення капітальних вкладень в основні засоби на витрати виробництва і обігу;

- внесення в собівартість витрат, виробничий характер яких не обґрунтований;

- внесення витрат у собівартість без належного документального обґрунтування і виправдовуючих первинних документів;

- внесення витрат на відрядження, не пов'язаних із підприємницькою діяльністю організації, у собівартість;

- внесення амортизації нематеріальних активів, вартість яких не підтверджена документально, у собівартість;

- внесення витрат на утримання невиробничих основних засобів у собівартість.

Виявлені помилки і порушення узагальнюють у робочому документі.

На основі вище сказаного можна зробити такі *висновки*:

За характером помилки, які можуть бути у звітності, можна поділити на такі види:

1. Неповнота відображення операцій.
2. Обґрунтованість облікових записів.
3. Помилки в періодизації.
4. Помилки у записах.
5. Помилки в оцінці.
6. Неправильне відображення інформації.

Загальний висновок: Відхилення в бухгалтерській звітності клієнта присутні майже завжди. Аудитори в ході перевірки зобов'язані виявити ту їх частину, в результаті якої суттєво перекручена звітність в цілому. Відхилення в

бухгалтерській звітності можуть бути суттєвими і несуттєвими, допущені навмисно і ненавмисно.

Аудитор повинен нанести відповідні аудиторські докази того, що помилки та шахрайство, які можуть належать до суттєвих у фінансовій звітності підприємства, не знайдені, а якщо знайдені, то вони відповідним чином виправлені в обліку, і результат їх виправлення вплинув на окремі позиції фінансової звітності підприємства. Ймовірність виявлення помилок значно більша, ніж виявлення випадків шахрайства, тому шахрайство зазвичай виявляється аудитором вже як фактично здійснене і попередити його дуже важко.

Якщо в результаті проведених заходів оцінки ризику не виявлення помилок та шахрайства з'ясується потенційна можливість того, що помилки та шахрайство існують, аудитор повинен зробити аналіз впливу таких помилок на фінансову звітність підприємства. Якщо аудитор сподівається, що такі помилки та випадки шахрайства мають істотний вплив на фінансову звітність підприємства, йому необхідно підготувати відповідні зміни в процедурах перевірки чи зробити додаткові процедури перевірки.

Підготовлені зміни до запланованих процедур перевірки або додаткові перевірки процедури повинні підтвердити або розвіяти підозри про існування помилок чи шахрайства. Якщо підозра про наявність помилок чи шахрайства не розвіялась навіть після отримання результату від проведення переглянутих процедур перевірки чи фактичного проведення додаткових процедур перевірки, аудитор повинен обговорити ці питання з керівництвом і знайти можливість відображення їх у пояснювальній записці до фінансової звітності підприємства, внести у фінансову звітність або у поточний облік виправлення. Аудитор також має розглянути можливість включення окремого пункту про це в аудиторському висновку або можливість подання цієї інформації у додатковій підсумковій аудиторській інформації, яка надається клієнту.

Аудитор повинен розглянути розмір впливу шахрайства чи суттєвих помилок на окремі напрямки чи аспекти аудиту, а саме щодо інформації, наданої керівництвом. Виходячи з цього, аудитор переглядає оцінки ризику і обґрунтованість наданої йому керівництвом під час проведення аудиту інформації у випадку, коли система внутрішнього контролю не виявила помилки чи шахрайство або коли керівництво не надало аудитору таку інформацію.

4. Закріплення нових знань

Для закріплення вивченого матеріалу пропоную виконати тестові завдання.

Викладач роздає студентам тестові завдання на закріплення нового матеріалу: 10 тестових завдань.

Критерії оцінювання

Тестові завдання на закріплення нового матеріалу складається з 10 тестових завдань на три варіанти:

1 правильна відповідь – 0,2 бала max = 2 балів

Студент групи _____

1	А	Б	В	Г
2	А	Б	В	Г
3	А	Б	В	Г
4	А	Б	В	Г
5	А	Б	В	Г
6	А	Б	В	Г
7	А	Б	В	Г
8	А	Б	В	Г
9	А	Б	В	Г
10	А	Б	В	Г

Тестові завдання (на закріплення нового матеріалу)

Варіант 1

Уважно прочитайте тестове завдання, знайдіть одну єдину вірну відповідь та впишіть варіант відповіді у таблицю тестового контролю (виправлення не допускаються і вважаються за помилку).

1. Яка кількість видів перекручувань в бухгалтерському обліку і в бухгалтерському звіті може бути?

- а) 3;
- б) 2;
- в) 1;
- г) правильна відповідь наведена.

2. Як називається навмисно неправильне відображення і представлення даних бухгалтерського обліку і бухгалтерського звіту одним або декількома особами зі складу керівництва або підприємства, що служить?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) шахрайство.

3. Які помилки виникають у тому випадку коли бухгалтер неправильно реєструє який-небудь факт господарської діяльності і робить це постійно?

- а) спеціальні помилки;
- б) просто помилки;
- в) повторювані помилки;
- г) специфічні.

4. Як називаються ті дії посадових осіб, які суперечать законодавству і здійснюються навмисно або ненавмисно?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;

г) шахрайство.

5. Як називається те, що може вплинути на рішення користувача фінансової звітності?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) суттєві відхилення.

6. Як називається ненавмисне перекручування фінансової інформації в результаті арифметичних або логічних погрішностей в облікових записах і угрупованнях, недогляд повноти обліку?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) шахрайство.

7. Як називається навмисне використання неправильних (некоректних) бухгалтерських проводок і сторонніх записів з метою перекручування даних бухгалтерського обліку і бухгалтерської звітності?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) неадекватні записи.

8. Яку має назву відображення фінансової інформації в системі рахунків у неповному обсязі?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) неадекватні записи.

9. Що називається, сторонні записи аналогічні по змісту і сумам основним бухгалтерським проводкам?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) незвичайні операції.

10. Як називається разові угоди і господарські операції регулюючого або змушеного характеру, платежі за роботу і послуги, платежі, що представляються зайвими і надмірними?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) незвичайні операції.

Тестові завдання (на закріплення нового матеріалу)

Варіант 2

Уважно прочитайте тестове завдання, знайдіть одну єдину вірну відповідь та впишіть варіант відповіді у таблицю тестового контролю (виправлення не

допускаються і вважаються за помилку).

1. Як називається ненавмисне перекручування фінансової інформації в результаті арифметичних або логічних погрешностей в облікових записах і угрупованнях, недогляд повноти обліку?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) шахрайство.

2. Які помилки виникають у тому випадку коли бухгалтер неправильно реєструє який-небудь факт господарської діяльності і робить це постійно?

- а) спеціальні помилки;
- б) просто помилки;
- в) повторювані помилки;
- г) специфічні.

3. Як називаються ті дії посадових осіб, які суперечать законодавству і здійснюються навмисно або ненавмисно?

- а) законні дії;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) шахрайство.

4. Яку має назву відображення фінансової інформації в системі рахунків у неповному обсязі?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) неадекватні записи.

5. Яка кількість видів перекручувань в бухгалтерському обліку і в бухгалтерському звіті може бути?

- а) 3;
- б) 2;
- в) 1;
- г) правильна відповідь наведена.

6. Як називається те, що може вплинути на рішення користувача фінансової звітності?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) суттєві відхилення.

7. Як називається навмисно неправильне відображення і представлення даних бухгалтерського обліку і бухгалтерського звіту одним або декількома особами зі складу керівництва або підприємства, що служить?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;

- в) помилка;
- г) шахрайство.

8. Що називається, сторонні записи аналогічні по змісту і сумам основним бухгалтерським проводкам?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) незвичайні операції.

9. Як називається разові угоди і господарські операції регулюючого або змушеного характеру, платежі за роботу і послуги, платежі, що представляються зайвими і надмірними?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) незвичайні операції.

10. Як називається навмисне використання неправильних (некоректних) бухгалтерських проводок і сторонніх записів з метою перекручування даних бухгалтерського обліку і бухгалтерської звітності?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) неадекватні записи.

Тестові завдання (на закріплення нового матеріалу)

Варіант 3

Уважно прочитайте тестове завдання, знайдіть одну єдину вірну відповідь та впишіть варіант відповіді у таблицю тестового контролю (виправлення не допускаються і вважаються за помилку).

1. Які помилки виникають у тому випадку коли бухгалтер неправильно реєструє який-небудь факт господарської діяльності і робить це постійно?

- а) спеціальні помилки;
- б) просто помилки;
- в) повторювані помилки;
- г) специфічні.

2. Як називається те, що може вплинути на рішення користувача фінансової звітності?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) суттєві відхилення.

3. Як називається навмисне використання неправильних (некоректних) бухгалтерських проводок і сторонніх записів з метою перекручування даних бухгалтерського обліку і бухгалтерської звітності?

- а) маніпуляція обліковими даними;

- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) неадекватні записи.

4. Як називається навмисно неправильне відображення і представлення даних бухгалтерського обліку і бухгалтерського звіту одним або декількома особами зі складу керівництва або підприємства, що служить?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) шахрайство.

5. Що називається, сторонні записи аналогічні по змісту і сумам основним бухгалтерським проводкам?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) незвичайні операції.

6. Як називається разові угоди і господарські операції регулюючого або змушеного характеру, платежі за роботу і послуги, платежі, що представляються зайвими і надмірними?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) незвичайні операції.

7. Як називаються ті дії посадових осіб, які суперечать законодавству і здійснюються навмисно або ненавмисно?

- а) законні дії;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) шахрайство.

8. Яка кількість видів перекручувань в бухгалтерському обліку і в бухгалтерському звіті може бути?

- а) 3;
- б) 2;
- в) 1;
- г) правильна відповідь наведено не.

9. Яку має назву відображення фінансової інформації в системі рахунків у неповному обсязі?

- а) маніпуляція обліковими даними;
- б) фальсифікація бухгалтерських документів і записів;
- в) знищення результатів господарських операцій;
- г) неадекватні записи.

10. Як називається ненавмисне перекручування фінансової інформації в результаті арифметичних або логічних погрешностей в облікових записах і угрупованнях, недогляд повноти обліку?

- а) відхилення;
- б) протизаконні дії;
- в) помилка;
- г) шахрайство.

Викладач говорить правильні відповіді. Студенти перевіряють один одного (взаємоперевірка). Обговорюють помилки з викладачем.

Правильна відповідь тестових завдань (на закріплення нового матеріалу)		
Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
1. б	1. в	1. в
2. г	2. в	2. г
3. в	3. б	3. а
4. б	4. г	4. г
5. г	5. б	5. в
6. в	6. г	6. г
7. а	7. г	7. б
8. г	8. в	8. б
9. в	9. г	9. г
10. г	10. а	10. в

6. Підсумки заняття

Закріпивши знання з нової теми, ми повинні в кінці заняття продовжити відповідь: Я знаю..., Я вмю..., Я нового дізнався..., Я попрацюю над...

Що вмю? Класифікувати відхилення у фінансовій звітності; відрізнити помилки від шахрайства; встановити відхилення від норм; класифікувати помилки у звітності клієнта; встановлювати суттєвість помилок та фактів обману.

Що знаю? Поняття помилки та обману в аудиті; класифікацію помилок у звітності клієнта; значення суттєвості в аудиті; умови та події, що збільшують ризик шахрайства; «золоті» правила аудитора щодо виявлення шахрайства.

Що нового дізнався? Нові терміни.

І над чим треба попрацювати? Над новим матеріалом.

Робимо підсумок сьогоднішнього заняття. Виходячи з позитивних висновків, отриманих тестовою перевіркою, можна зробити висновок, що матеріал не складний і дався легко. Оголошення оцінок.

7. Домашнє завдання

Вивчити і опрацювати новий матеріал.

Законспектувати СРС: Дії аудитора при виявленні перекручувань. Ризик бізнесу аудитора й аудиторської фірми. Визначення аудиторського ризику.

Попередній аналітичний огляд при оцінці внутрішнього контролю. Інтуїтивний ризик. Розрахунковий ризик. Прийнятний аудиторський ризик.

Література:

1. Аудит в Україні. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту. / За ред.. проф. Немченко В.В., Редько О.Ю., Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 536 с. [ст. 241- 251, 290].
2. Виноградова М.О. Аудит: навч.посіб./М.О.Виноградова, Л.І.Жиднєєва – К.: «Центр учбової літератури», 2014.- 656с. [ст. 117-130].

До побачення. Дякую за роботу в аудиторії.

Укладач : викладач, спеціаліст II категорії
Минич Ю.В.

ДОДАТКУ:

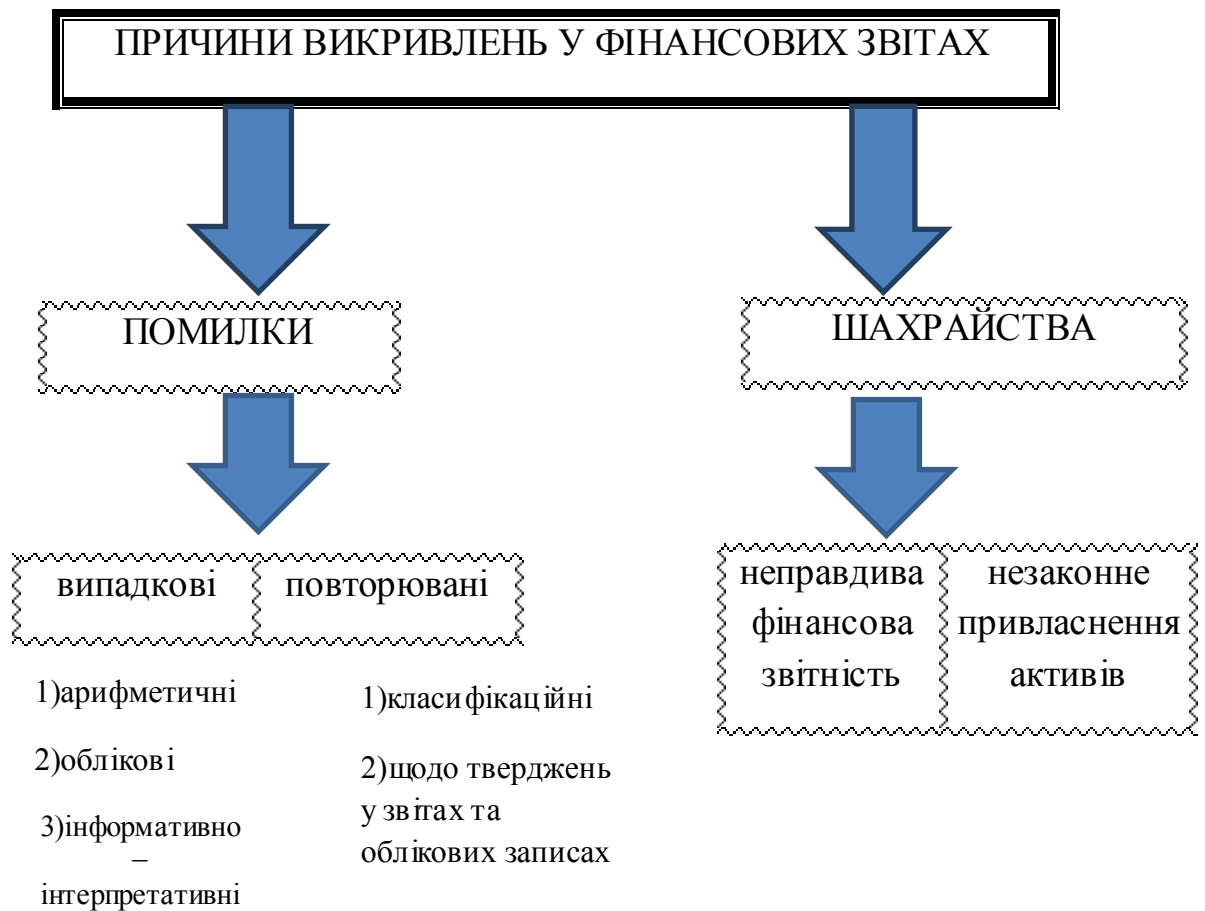

Рис. 4.1. Класифікація подій, які спричиняють викривлення у фінансових звітах

Відхилення у фінансовій звітності

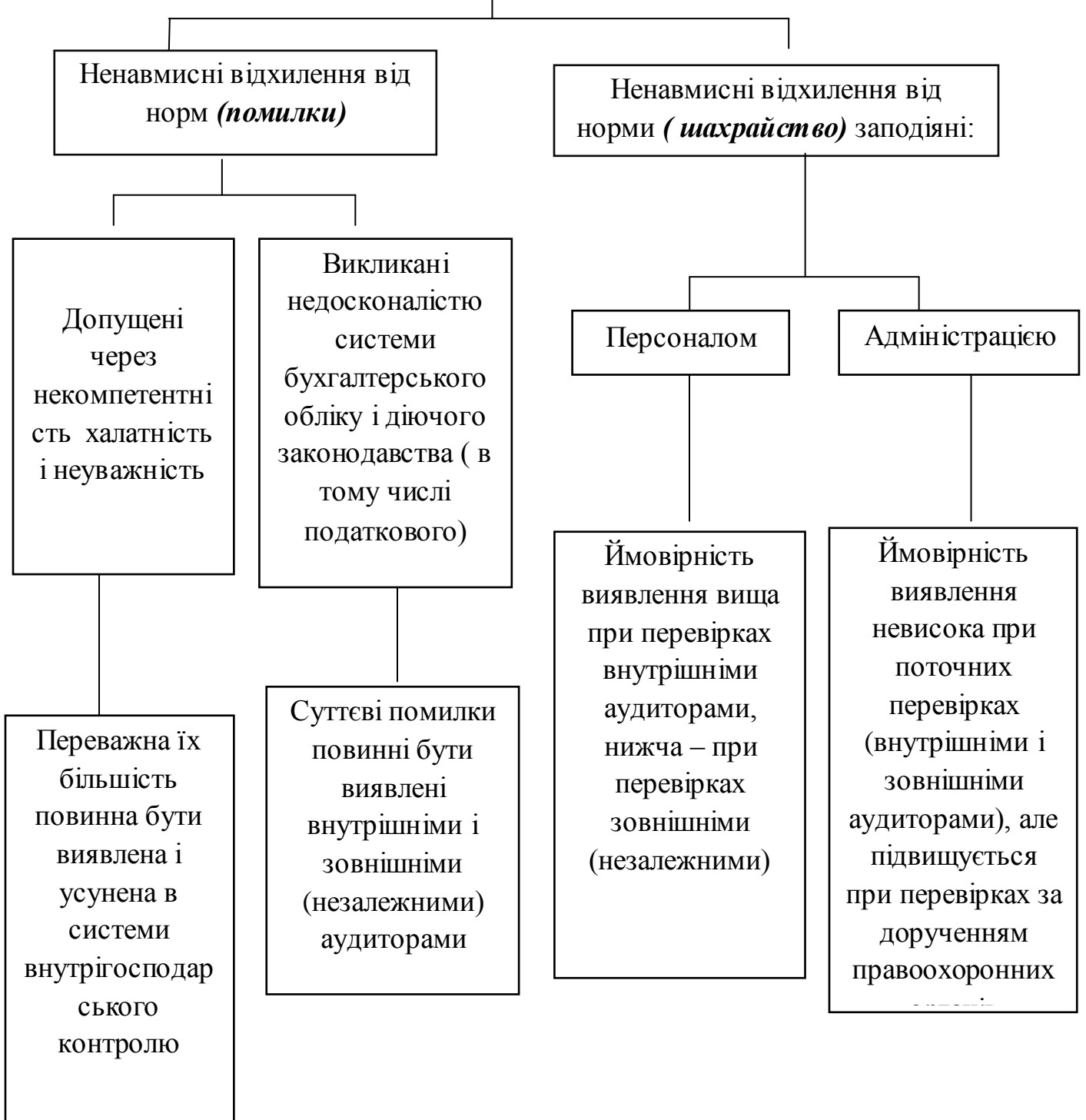
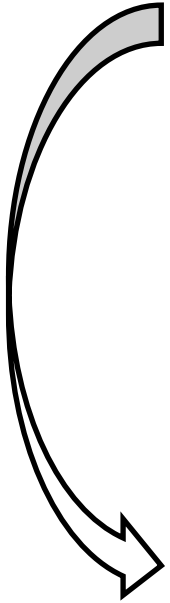

Рис.4.2. Класифікація відхилень у фінансовій звітності і ймовірність їх виявлення контролем

Помилки

- Відсутність ведення обліку
- Помилки в повноті відображення операції
- Помилки в обґрунтуванні відображених операції
- Помилки в періодизації
- Помилки в записах
- Помилки в оцінці
- Помилки, які повторюються
- Помилки, пов'язані з необізнаністю з певних питань податкового законодавства

Рис. 4.3. Класифікація помилок у звітності клієнта

Аудитор

Золоті правила аудитора

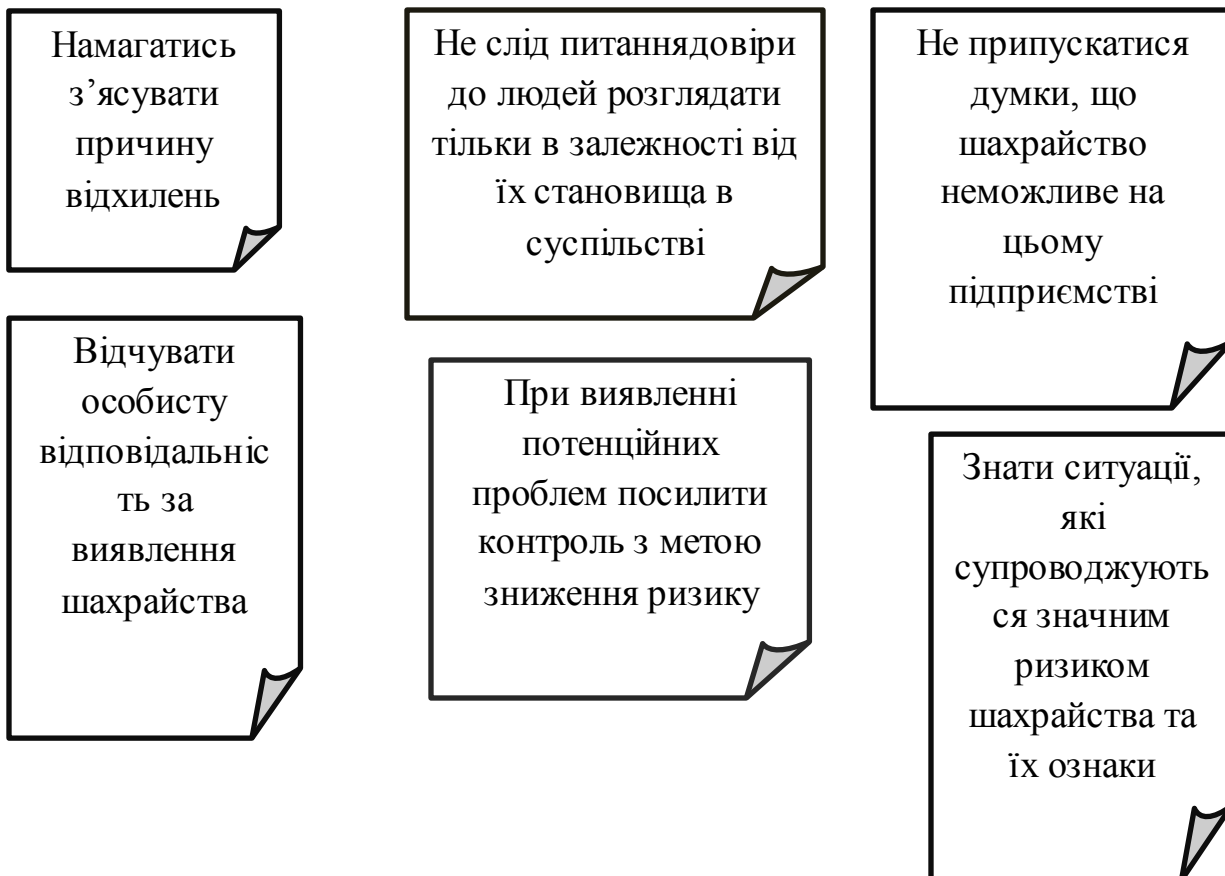

Рис 4.4. Золоті правила аудиторів щодо виявлення шахрайства

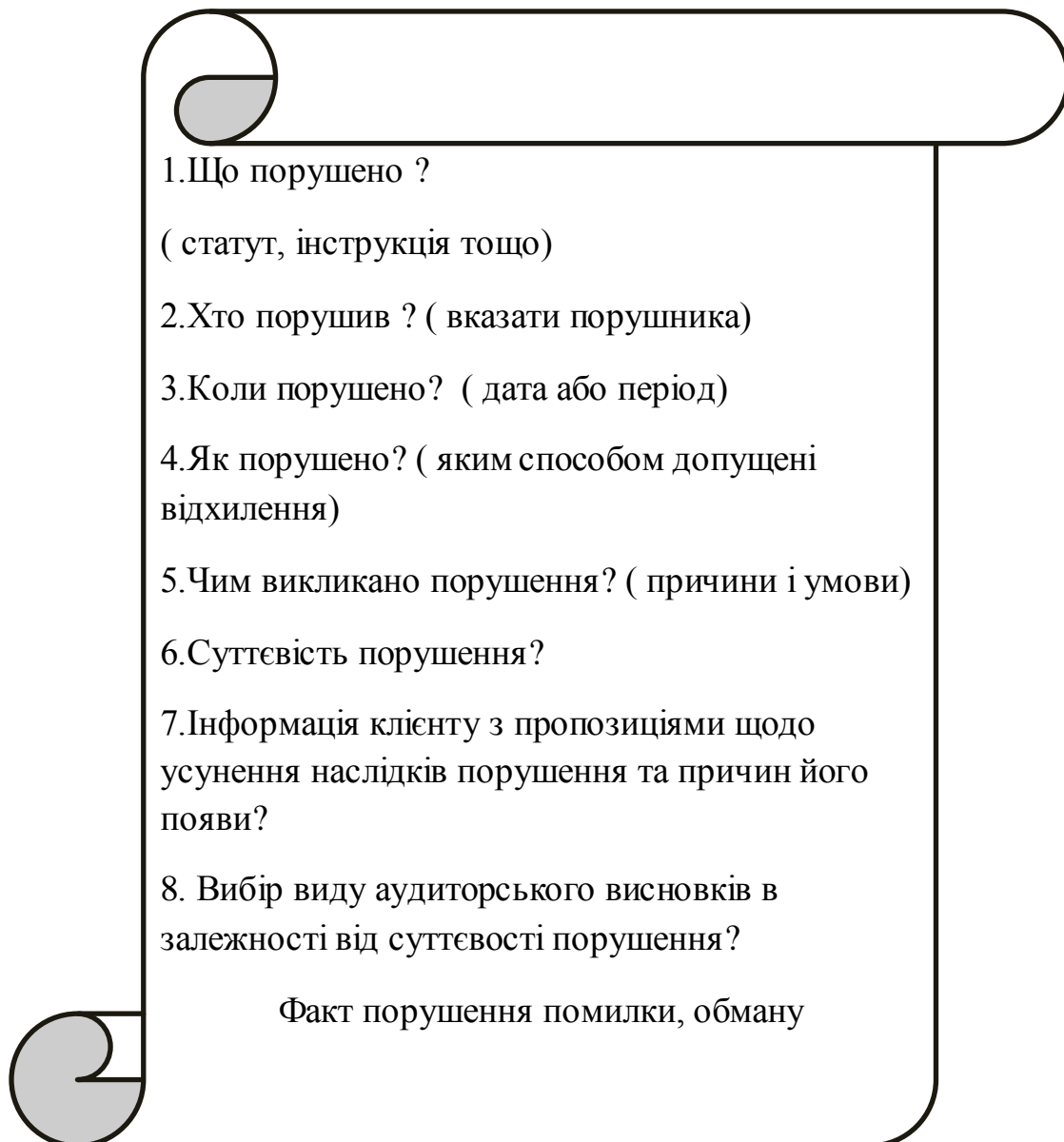

Рис.4.5 Послідовність дослідження аудитором можливих порушень у клієнта

Типи суттєвих перекручень у фінансовій звітності підприємства

Шахрайство – навмисні дії однієї або кількох осіб з управлінського та найвищого управлінського персоналу, найманих працівників або третьої сторони, які використовують оману, для отримання нечесної або незаконної переваги

Помилка – ненавмисне викривлення в фінансовій звітності, включаючи пропуск суми або розкриття

Маніпуляція обліковими записами - зумисне використання неправильних бухгалтерських проведення з метою перекручення даних обліку і звітності

Фальсифікація бухгалтерських документів і записів – оформлення наперед неправильних документів бухгалтерського обліку і записів у реєстрах бухгалтерського обліку

Невідповідне відображення у записах або в документах – приховування або пропуск інформації про результати операцій, запис несуттєвих операцій, неправильне застосування облікової політики

Незвичайні операції – угоди і господарські операції, платежі, котрі, на розсуд аудитора зайві, недоречні або надмірні за певних обставин

Рис. 4.6. Типи перекручень фінансової звітності згідно МСА 240

Шахрайство – це:

Подання викривленої інформації у фінансових звітах

Маніпуляція обліковими записами

Фальсифікація первинних документів , реєстрів обліку звітності

Зміни записів або документів ,які перекручують суть фінансових і господарських операцій з метою порушення законодавства

Неправильне застосування облікової політики

Навмисно неправильна оцінка активів і методів їх списання

Навмисне приховування або пропуск інформації про результати операцій у записах чи документах

Навмисне не висвітлення змісту відображення операцій

Незаконне привласнення активів

Невідповідне відображення записів в обліку

Запис несуттєвих операцій

Незвичайні операції,зокрема в кінці року, які мають значний вплив на доходи

Невірне подання або навмисний пропуск у фінансових звітах подій , операцій або іншої важливої інформації

Рис. 4.7. Шахрайство з позиції аудиторської перевірки (згідно МСА 240)